

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук Ганущак Т.В. на дисертацію Снігир Лариси Петрівни на тему: «Механізм забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності

Актуальність, мета та завдання дослідження

Обрана тема дисертаційного дослідження Снігир Лариси Петрівни є досить актуальною. Реалії трансформаційних процесів в освітянській сфері України у напрямку євроінтеграції вплинули на розвиток та функціонування вищих навчальних закладів, які потребують удосконалення фінансово-економічного та організаційно-правового забезпечення економічної безпеки.

В умовах швидкого удосконалення технологій і інформаційного суспільства потребують зміни у розвитку освіти і науки, що зумовлені прискореними темпами трансформації структури економіки. Зниження рівня економічної безпеки вищих навчальних закладів потребує нових підходів, стратегічних цілей у напрямку розвитку освіти України.

Входження до європейського простору та вихід з фінансово-економічної кризи сьогодення пов'язане з формуванням єдиного ефективного механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів. Національна безпека всієї країни в значній мірі залежить від її освітянської складової, а зокрема, і від забезпечення безпеки окремих вищих навчальних закладів. Рішучі реформи зумовлені використанням іноземного потенціалу. На території України зростає кількість іноземних компаній, управлінців-іноземців та осіб, що закінчили зарубіжні вищі школи. Така тенденція є позитивною для країни, оскільки потребує нового підходу у напрямку застосування інноваційних технологій навчання у вищих навчальних

зкладах, формування в студентів критичного, креативного та піклуючого мислення, застосування компетенцій та компетентнісного підходу до вивчення майбутнього працівника-практика. Реформи у вищих навчальних закладах мають співпадати з напрямками розвитку національної економіки в довгостроковій перспективі та позитивно впливати на економічний та соціальний розвиток країни. Зміни у напрямку удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах необхідно розпочинати з вивчення парадигми, генези, сучасного стану, перспективи розвитку та належного фінансування вищих навчальних закладів в Україні.

Дисертантом акцентовано увагу на тому, що в сучасних умовах важливим є дослідження економічної безпеки саме вищих навчальних закладів, що характеризується значною кількістю загроз та ризиків.

Слід погодитися з автором, що одним із напрямів вирішення наведених проблем є розроблення концептуальної моделі експертної оцінки економічної безпеки вищого навчального закладу, яка дозволяє здійснити комплексну оцінку рівня економічної безпеки груп показників за основними складовими економічної безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Відповідно до поставленої наукової проблеми використано достатню теоретико-методичну базу дослідження Л.П. Снігир. Автором узагальнено результати розробок вітчизняних та зарубіжних вчених, використано праці в економічній галузі різних суміжних наук.

Наукова новизна дисертаційного дослідження, достовірність даних та обґрунтованість наукових положень в більшій мірі забезпечені методичною базою, емпіричними дослідженнями, аналізом поставлених проблем. Основні

результати дослідження було впроваджено у діяльність вищих навчальних закладів України.

Дисертаційне дослідження в цілому є самостійно викладеним матеріалом, що висвітлює різноманітні аспекти, розв'язує комплекс проблем теорії та практики, а також призводить до однакових висновків.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Після детальної експертизи дисертаційної роботи можна підкреслити наступні результати, що одержані особисто дисертантом, у якості наукової новизни і є сукупністю теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення економічної безпеки ВНЗ, а саме:

1. Автором розроблено концептуальну модель експертної оцінки, що дає змогу здійснити оцінку рівня економічної безпеки вищого навчального закладу на підставі групи показників (кадрової, інтелектуальної, наукової, функціонально-організаційної, техніко-технологічної, фінансово-економічної, ринкової, інформаційної, нормативно-правової, фізичної) за основними функціональними складовими та визначити проблемні поля наявного механізму забезпечення і внести своєчасні конструктивні зміни до стратегії його економічної безпеки. (с.133-136)

2. Удосконалено механізм забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу, що, на відміну від існуючих, враховує особливості його діяльності у площині економічного, навчального, наукового й суспільного простору та є системним поєднанням інформаційно-аналітичного, нормативно-правового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення (с.130-189).

3. Автором систематизовано та класифіковано групи показників і індикаторів за основними складовими економічної безпеки вищих навчальних закладів: кадровою, інтелектуальною, науковою, функціонально-

організаційною, техніко-технологічною, фінансово-економічною, ринковою, інформаційною, нормативно-правовою та фізичною (с.138-149).

4.Доповнено й систематизовано базові принципи: комплексність, системність, безперервність, законність, інтегрованість, цілеспрямованість, плановість, своєчасність, адекватність, оперативність та динамічність, об'єктивність, адаптивність, відповідальність, доцільність (с.175-176).

5.Дістали подальшого розвитку застосування ціннісного методу в забезпеченні економічної безпеки вищих навчальних закладів, заснованого на чотирьох типах цінностей: цінність для споживачів освітніх послуг, цінність для власників ВНЗ і його колективу, цінність для суспільства та його подальшого розвитку, цінність створення та продукування нових знань, які можуть спрямувати дію механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів на удосконалення діяльності вищого навчального закладу для власників, співробітників, студентства, суспільства (с.181).

6.Автором надано власну дефініцію механізму забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу як процесу динамічного, послідовного виконання дій відповідно до обраної стратегії, моделі та параметрів, спрямованого на створення умов забезпечення стабільності роботи ВНЗ (с.29)

7.Автором ідентифіковано особливості стану й тенденції розвитку вищих навчальних закладів приватної і державної форм власності та ринку освітніх послуг в Україні. (с.86-105)

Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

З огляду на представлені матеріали дисертантом, можна стверджувати, що положення, які викладені у дисертаційному дослідженні, можуть бути використані при підготовці нормативно-правових актів з питань організації управління системою забезпечення економічної безпеки вищих навчальних актів.

Отримані теоретичні, методичні та практичні результати можуть бути використані в навчальному процесі для підготовки навчальних курсів, навчально-практичних посібників, удосконалення навчально-методичних матеріалів з курсу варіативної дисципліни «Фінансова безпека бізнесу».

Практичні результати дисертації, їх рівень і ступень використання (впровадження) полягають у вирішенні на теоретичному рівні та практичному застосуванні напрямків удосконалення економічної безпеки вищих навчальних закладів. Розроблені науково-методичні рекомендації стосовно удосконалення забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів було схвалено та впроваджено у діяльність вищих навчальних закладів України, а саме: ВНЗ «Київський кооперативний інститут бізнесу і права» впроваджено методичні підходи до моделювання механізму забезпечення економічної безпеки ВНЗ приватної форми власності (довідка № 80); вищий навчальний заклад «Інститут реклами» використовує результати у процесі оцінювання фактичного стану системи економічної безпеки вищого навчального закладу (довідка № 14 від 7 грудня 2015 року); у вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК» наукові результати роботи втілено в практичну діяльність Університету при оцінюванні рівня економічної безпеки ВНЗ на підставі групи показників за основними функціональними складовими (довідка № 07-41 від 20 січня 2016 року); ДВНЗ «Національний авіаційний університет» впроваджено в навчальний процес під час проведення лекційних і практичних занять із дисциплін «Економіка підприємства», «Економічний ризик і методи його вимірювання», «Економіка державного сектору» (довідка № 319 від 18 грудня 2015 року).

Зміст дисертації, її завершеність

Оцінюючи зміст дисертації, її завершеність, можна відмітити наступне, зокрема: композиційно дисертація складається з вступу, трьох розділів (9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг

дослідження 217 сторінок друкованого тексту, з них 192 сторінки основного тексту. Список використаних джерел містить 219 найменувань.

Обсяг дисертації і зміст відповідають поставленим меті і завданням, є послідовно викладеними. Автором розглянуті всі проблемні питання, які визначені у завданні.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, зазначено зв'язок роботи з науковою темою кафедри управління фінансово-економічною безпекою Університету економіки та права «КРОК», визначено мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження, описано застосування по розділах методичної бази дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У розділі 1 «Теоретичні засади формування механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах» досліджено понятійно-категоріальний апарат, пов'язаний з формуванням механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів, сутності та складових небезпек і загроз економічній безпеці вищих навчальних закладів, організаційно-економічні та правові основи удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів.

Акцентовано увагу на підходах до понять «економічна безпека», «економічна безпека вищих навчальних закладів».

В роботі відмічено взаємозв'язок та взаємозалежність різних елементів економічної безпеки вищих навчальних закладів. Зазначено необхідність консолідації економічних інтересів держави й вищих навчальних закладів у напрямку забезпечення стійкого економічного розвитку, дослідження сутності економічної безпеки, яке має базуватися на визначенні ключових компонентів забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів.

У результаті проведеного дослідження автор вірно дає власну дефініцію механізму забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу як процесу динамічного послідовного виконання дій відповідно до обраної стратегії, моделі та параметрів, спрямованого на створення умов забезпечення стабільності роботи вищого навчального закладу на сьогодні та в майбутньому, що стало підґрунтям для розроблення удосконаленого механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів.

В роботі наголошується на потребі застосування системної оцінки. Крім фінансово-економічного аспекту автором досліджуються правові основи розбудови механізму забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу. Автор вказує на потребу створення та впровадження нової законодавчо-нормативної бази на всіх рівнях її функціонування, забезпечення системності, цілісності, безперервної освіти на основі вдосконалення її структури, змісту, моніторингу якості.

В другому розділі роботи «Діагностика сучасного стану механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів» проведено емпіричне дослідження сучасного стану вищих навчальних закладів, концентрації їх чисельності за регіонами України, регіональної концентрації чисельності студентів та науково-педагогічних працівників. Автором проаналізовано основні індикатори впливу на рівень економічної безпеки вищих навчальних закладів.

Заслуговує на увагу анкетне опитування працівників вищих навчальних закладів м. Києва з питань забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів, шляхом ідентифікації небезпек і загроз. Автором в повній мірі досліджено динаміку видатків на вищу освіту, зміни видатків на вищу освіту у співвідношенні до ВВП, темпи приросту даного показника, проведено SWOT-аналіз системи навчально-виховного процесу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

В третьому розділі дисертаційної роботи «Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних

Робота характеризується культурою наукової праці. Дисертація, а також текстовий матеріал, цитування та посилання на використані джерела оформлені у відповідності до вимог Міністерства освіти і науки України.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. В основному змісті викладено зміст дисертації стисло за трьома розділами. Викладено суть вирішених завдань у дисертаційному дослідженні. Анотації містять інформацію про основні ідеї, зміст і результати дослідження.

Повнота висвітлення результатів дослідження в публікаціях

Основні теоретичні та практичні результати дисертантом висвітлено в 14 наукових працях, з яких 6 статей опубліковано в наукових фахових виданнях України, що визначені Міністерством освіти і науки як фахові, 1 – у виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних, 7 – в інших виданнях. Наукові здобутки дисертанта викладені в опублікованих працях на належному рівні.

Дискусійні моменти та зауваження

Позитивно оцінюючи зміст та наукове значення роботи, необхідно відмітити критичні зауваження та побажання до дисертаційної роботи:

1. На с.133 автором наведено концептуальну модель експертної оцінки економічної безпеки ВНЗ і визначено на с.8 як позицію вперше наукової новизни дисертаційного дослідження. Окремі складові моделі, у тому числі експертна оцінка, застосовувалися до інших суб'єктів господарювання і неодноразово використовувалися при прилюдних захистах. Дану позицію бажано перенести як удосконалено. Але, питання є дискусійним.

2. У вступі дисертації на с. 7. автором визначено об'єкт дисертаційного дослідження як «процес формування та удосконалення системи забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів в сучасних умовах». Це не є вірним, оскільки процесом є предмет.

3. В теоретичному розділі дисертації на с.13-67 автор висвітлює судження вчених-економістів щодо забезпечення економічної безпеки

суб'єкта господарювання, але, на жаль, не в повній мірі видно його особисту точку зору з проблематики дослідження.

4. На с.87-88 дисертації автором наводиться анкетне опитування семи державних Вузів м. Києва, але є недостатньою вибірка для проведення дослідження. На с.89 наведено відсоток помилки статистичної вибірки за кількістю опитаних респондентів, але не знайшло відображення обґрунтування розрахунку.

5. На с. 93-95 дисертації автором наведено розподіл респондентів та їх відповідей стосовно необхідності забезпечення економічної безпеки ВНЗ. На жаль, не знайшло обґрунтування, чому саме автором обрано працівників ВНЗ як респондентів і чи можуть вони надати об'єктивну, неупереджену оцінку, не маючи освіти з управління фінансово-економічною безпекою.

6. На с. 101 дисертації автором наведена оцінка рівня превалювання інструментів захисту економічної безпеки в розрізі окремих посад, але не обґрунтовано хто саме має забезпечувати в навчальному закладі: контроль фінансово-економічних показників, контроль дотримання комерційної таємниці, протидію корупції, протидію злочинності, протидію недобросовісній конкуренції, захист авторських прав.

7. На с.122-127 наведено SWOT- аналіз Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», але, результати не достатньо обґрунтовують фактичні і потенційні небезпеки і загрози вищих навчальних закладів, а лише здійснюють оцінку факторів впливу на економічну безпеку окремого господарюючого суб'єкта. На жаль, використані дані не можуть бути застосовані до великого середовища навчальних закладів, оскільки розрахунки здійснені за даними одного університету. На нашу думку, після проведення SWOT- аналізу для більш глибокого вивчення внутрішнього середовища вищого навчального закладу бажано було провести SNW- аналіз. Він надає можливість врахувати середньоринковий стан у порівнянні з досліджуваним навчальним закладом.

8. На с. 137 дисертації відображена формула визначення вагових коефіцієнтів до кожного показника складової економічної безпеки ВНЗ, але не обґрунтовано, чому саме обрано цю формулу.

9. Автором наведено групи показників економічної безпеки вищих навчальних закладів, що викладені на с.137-149 у таблицях 3.1.- 3.10, які не достатньо обґрунтовані і не відображають можливості їх використання для інших навчальних закладів різних форм власності та масштабності.

Робота містить стилістичні та орфографічні недоліки. Дуже хороші наукові розробки не представлені в авторефераті. Оскільки суть превалює над формою, то вказані зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації і не спростовують основних висновків дисертанта.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Снігир Лариси Петрівни на тему: «Механізм забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах» вирішує конкретну наукову задачу щодо розроблення на основі аналізу наукових джерел, результатів узагальнення практики забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів у сучасних умовах.

За своїм теоретичним рівнем, науковою обґрунтованістю та новизною дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її автор – Снігир Лариса Петрівна заслуговує на присудження наукового ступення кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів

ВНЗ «Київський університет ринкових відносин»

